

**KSZTAŁCENIE
PONADPODSTAWOWE OSÓB
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ
INTELEKTUALNĄ W STOPNIU
LEKKIM, UMIARKOWANYM
I ZNACZNYM**

**AION
PROJECT**

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Projekt AION korzysta z dofinansowania o wartości 195828 EUR otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG.

Celem projektu jest opracowanie kompleksowego, systemowego modelu przygotowania do aktywności zawodowej osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną. Przygotowanie pracowni zawodowych wraz z programami i metodyką kształcenia. Opracowanie spójnej i systemowej strategii wspierania zatrudnienia osób z niepełnosprawnością intelektualną na rynku pracy we współpracy z PUP w Sosnowcu. Wypracowanie ścieżki rozwoju zawodowego i strategii włączania w otwarty i/lub chroniony rynek pracy, uwzględniającej obudowę, edukacyjną, prawną, organizacyjną dla szkół, osób z niepełnosprawnością, instytucji publicznych oraz przedsiębiorców mogących potencjalnie zatrudniać osoby z niepełnosprawnością.

WSTĘP	4
KSZTAŁCENIE W BRANŻOWYCH SZKOŁACH I STOPNIA	7
KSZTAŁCENIE W SPECJALNYCH SZKOŁACH PRZYSPOSABIAJĄCYCH DO PRACY	15
KSZTAŁCENIE W SZKOLE SPECJALNEJ PRZYSPOSABIAJĄCEJ DO PRACY W ZESPOLE SZKÓŁ SPECJALNYCH Nr 4 W SOSNOWCU	20
PROJEKT AION - WSPIERANIE ROZWOJU KOMPETENCJI ZAWODOWYCH	21
PRACOWNIA PRAC PORZĄDKOWYCH, OBSŁUGI HOTELOWEJ I DOZORCY.....	21
PRACOWNIA POMOCY KUCHENNO-PIEKARNICZEJ.....	21
PRACOWNIA POMOCNIKA OGÓLNOBUDOWLANEGO ORAZ POMOCNIKA W MAŁEJ PRODUKCJI I USŁUGACH.....	21
PRACOWNIA POMOCNIKA OGRODNIKA I DOZORCY TERENÓW ZIELONYCH.....	22
PRACOWNIA PRACOWNIKA LINII PRODUKCYJNEJ/MONTAŻOWEJ.....	22
PRACOWNIA PRACOWNIKA GOSPODARCZEGO W GOSPODARSTWIE UPRAWNYM/ROLNYM.....	22
PRACOWNIA OPIEKUNA ZWIERZĄT DOMOWYCH.....	22
PODSUMOWANIE	23

Wstęp

Polski system kształcenia umożliwia uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym z niepełnosprawnością intelektualną, edukację w trzech formach: segregacyjnej, integracyjnej oraz inkluzyjnej.¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku - Prawo oświatowe, stanowi, że kształcenie specjalne, obejmujące m.in. dzieci i młodzież niepełnosprawną, może być realizowane we wszystkich rodzajach przedszkoli oraz typach szkół,² a decyzję o wyborze miejsca kształcenia podejmują rodzice ucznia³

Również kształcenie ponadpodstawowe tejże grupy może być realizowane w szkołach i oddziałach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych, w oddziałach integracyjnych oraz w formie włączającej.⁴ Na podstawie takich zapisów prawnych można więc domniemywać, że w polskim systemie edukacji osoby z niepełnosprawnością intelektualną mogą pobierać naukę we wszystkich typach szkół na każdym etapie edukacyjnym, w tym także na etapie szkoły ponadpodstawowej. Te domniemanie są jednak błędne.

Obecnie kształcenie ponadpodstawowe obejmuje: branżową szkołę I i II stopnia, liceum ogólnokształcące, technikum, szkołę przysposabiającą do pracy oraz szkoły policealne, jednak tylko niektóre z nich są dostępne dla młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.⁵ Sytuację weryfikuje Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, w którym to określono, dla jakiej grupy uczniów przeznaczony jest dany typ szkoły. W rozporządzeniu tym, w ramach kształcenia ponadpodstawowego osób z niepełnosprawnością intelektualną, wymienia się jedynie dwa rodzaje placówek: szkoły branżowe I stopnia, do których uczęszczać mogą osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, oraz szkoły przysposabiające do pracy, które przeznaczone są dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi⁶

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim na każdym etapie edukacyjnym realizują tę samą podstawę programową, co ich rówieśnicy, których rozwój intelektualny jest prawidłowy dla wieku. Obowiązujące przepisy pozwalają na kształcenie ponadpodstawowe tejże grupy w branżowych szkołach I stopnia specjalnych oraz ogólnodostępnych, jednak nie przewiduje się możliwości kontynuacji nauki w branżowej

¹ Zenon Gajdzica, Kilka uwag na temat teorii kształcenia integracyjnego, *Niepełnosprawność*, 2010, , 3, s. 32-40

² Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm. – Prawo oświatowe

³ Teresa Serafin, *Kształcenie specjalne w systemie oświaty*, 2021

⁴ Teresa Serafin, *Kształcenie specjalne w systemie oświaty*, 2021

⁵ Teresa Serafin, *Kształcenie specjalne w systemie oświaty*, 2021

⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 639 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół

szkole II stopnia.⁷Z załączników nr 10 i 11 wyżej przytoczonego rozporządzenia wyraźnie wynika, że szkoły branżowe II stopnia przeznaczone są dla uczniów z tzw. "normą intelektualną".⁸ Teresa Serafin (2021) wymienia wiele czynników determinujących narzucone ograniczenia w dalszym kształceniu omawianej grupy, wśród nich m.in.: niższy poziom rozwoju intelektualnego, trudności w zakresie myślenia abstrakcyjnego, zaburzenia w procesie spostrzegania, słabsza orientacja w nowym środowisku i sytuacjach złożonych, problemy w samodzielnym inicjowaniu i organizowaniu własnych zadań, trudności w zakresie podejmowania samodzielných decyzji oraz wykorzystania zdobytych informacji w życiu codziennym.

Młodzież z lekką niepełnosprawnością intelektualną może mieć trudności w pełnym opanowaniu wiedzy, umiejętności i kompetencji niezbędnych w danym zawodzie, jest za to w stanie przygotować się do pełnienia roli pracownika w zawodach pomocniczych lub wykonywania tylko określonych, cząstkowych zadań zawodowych wchodzących w zakres pełnej kwalifikacji.⁹Wymienione przez autorkę czynniki stanowią pewne ograniczenia w zakresie możliwości nabywania wiedzy i umiejętności zawodowych młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, istotne wydaje się jednak zwrócenie uwagi na aspekty funkcjonowania emocjonalnego tejże grupy. U osób z lekką niepełnosprawnością intelektualną mogą występować problemy z kontrolą własnych emocji, utrudnienia w procesach panowania nad afektami i popędami, co może stanowić dodatkową trudność w dalszym kształceniu ogólnym i zawodowym oraz pełnieniu roli pracownika.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi po ukończeniu szkoły podstawowej mogą kontynuować naukę tylko w jednym typie szkoły – szkole specjalnej przysposabiającej do pracy.¹⁰Młodzież ta realizuje odrębną, dostosowaną do swoich potrzeb i możliwości, podstawę programową – Podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy. Kształcenie w tychże szkołach skoncentrowane jest na przysposobieniu do pracy, a więc przygotowaniu uczniów do podejmowania aktywności związanych z pracą, a nie nauczaniu konkretnego zawodu.

W przeciwieństwie do młodzieży z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim mogą pobierać naukę w szkołach specjalnych – branżowych szkołach I stopnia specjalnych – oraz ogólnodostępnych, obowiązujące prawo nie wyklucza bowiem takiej możliwości. Art. 134 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe jasno określa, że do klasy I publicznej szkoły

⁷ Teresa Serafin, Kształcenie specjalne w systemie oświaty, 2021

⁸ Dz.U. z 2019 r. poz. 639

⁹ Teresa Serafin, Kształcenie specjalne w systemie oświaty, 2021

¹⁰ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

ponadpodstawowej, o której mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 lit. a–c (w tym do szkoły branżowej I stopnia) przyjmuje się kandydatów, którzy:

1. posiadają świadectwo ukończenia szkoły podstawowej;
2. w przypadku kandydatów do szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe – posiadają zaświadczenie lekarskie zawierające orzeczenie o braku przeciwwskazań zdrowotnych do podjęcia praktycznej nauki zawodu.¹¹

Art. 134 ust. 2 wyżej wymienionej ustawy wskazuje, że w przypadku większej liczby kandydatów niż liczba wolnych miejsc w szkole, na pierwszym etapie postępowania rekrutacyjnego brane są pod uwagę kryteria takie jak: wyniki egzaminu ósmoklasisty, oceny z języka polskiego i matematyki oraz z dwóch obowiązkowych zajęć ustalonych przez dyrektora szkoły jako brane pod uwagę w postępowaniu rekrutacyjnym do danego oddziału tej szkoły, świadectwo ukończenia szkoły podstawowej z wyróżnieniem, szczególne osiągnięcia wymienione na świadectwie ukończenia szkoły podstawowej.¹²

Należy więc uznać, że nie ma przeciwwskazań do podjęcia nauki w ogólnodostępnej branżowej szkole I stopnia przez ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, jeżeli ukończył on szkołę podstawową, posiada odpowiednie zaświadczenie lekarskie bądź spełnił wymagane w postępowaniu rekrutacyjnym kryteria (w sytuacji, gdy liczba kandydatów przewyższa liczbę miejsc w danej placówce) i uzyskał odpowiednią liczbę punktów.

Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną, zarówno w stopniu lekkim, jak i umiarkowanym i znacznym, realizują kształcenie ponadpodstawowe w oparciu o Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny, na podstawie którego dostosowuje się obowiązujące w szkole programy nauczania.¹³

¹¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

¹² Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

¹³ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

Kształcenie w branżowych szkołach I stopnia.

Branżowe szkoły I stopnia przewidują trzyletni okres kształcenia¹⁴, a nauczanie w nich realizowane jest w oparciu o dwie podstawy programowe – podstawę programową kształcenia ogólnego oraz kształcenia w zawodach.¹⁵ Działalność edukacyjna branżowych szkół I stopnia określana jest przez szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczo-profilaktyczny.¹⁶ Wszystkie nauczane zawody są zawodami jedno kwalifikacyjnymi, a niektóre z nich mają wspólną kwalifikację z zawodami nauczonymi na dalszym etapie.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły branżowej I stopnia, w tym dla branżowych szkół I stopnia specjalnych, wskazuje, że głównym celem edukacji na tym etapie jest przygotowanie uczniów do uzyskania kwalifikacji zawodowych, a także do podjęcia pracy oraz codziennego funkcjonowania w warunkach współczesnego świata. Szkoły te ponadto mają za zadanie wyposażyć młodzież w odpowiedni zasób wiedzy ogólnej, stanowiącej fundament wykształcenia.¹⁷ W ramach kształcenia ogólnego realizowane są następujące przedmioty:

- język polski,
- język obcy nowożytny,
- historia i teraźniejszość (zastąpił dwa oddzielne przedmioty: historię oraz wiedzę o społeczeństwie na mocy Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 8 marca 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej., Dz.U. z 2022 r. poz. 609),
- podstawy przedsiębiorczości,
- geografia,
- biologia,
- chemia,

¹⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

¹⁵ Urszula Sztanderska Elżbieta Drogosz-Zabłocka, Wykształcenie zawodowe. Perspektywa systemu edukacji i rynku pracy, 2019

¹⁶ Dz.U. poz. 356 ze zm. - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej

¹⁷ Dz.U. poz. 356 ze zm.

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

- fizyka,
- matematyka,
- informatyka,
- wychowanie fizyczne,
- edukacja dla bezpieczeństwa,
- wychowanie do życia w rodzinie,
- etyka,
- język mniejszości narodowej lub etnicznej, jednak tylko w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka mniejszości narodowych lub etnicznych,
- język regionalny – język kaszubski, jednak tylko w szkołach (oddziałach) z nauczaniem języka regionalnego ¹⁸

Szczegółowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych w branżowej szkole I stopnia zawarty jest w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.¹⁹ Za obowiązkowe zajęcia edukacyjne, wśród wymienionych wyżej przedmiotów, nie uznaje się religii/etyki oraz wychowania do życia w rodzinie, zalicza się do nich natomiast zajęcia w ramach kształcenia zawodowego oraz zajęcia z wychowawcą.²⁰ Zajęcia edukacyjne z zakresu kształcenia zawodowego muszą być realizowane przynajmniej w 60% w formie zajęć praktycznych. Ramowy plan nauczania dla szkoły branżowej I stopnia przewiduje także, w wymiarze co najmniej 10 godzin w trzyletnim okresie nauczania, zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego.²¹ Taka ilość godzin przewidziana na doradztwo zawodowe jest zdecydowanie niewystarczająca. Pełni ono przecież istotną rolę w kształceniu ponadpodstawowym, a w przypadku młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim stanowi niezwykle ważny element nauczania.

Doradztwo zawodowe w szkołach branżowych I stopnia realizowane jest zgodnie z art. 26a ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe w formie obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego lub kształcenia w zawodzie, zajęć z zakresu doradztwa zawodowego, zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu

¹⁸ Dz.U. poz. 356 ze zm.

¹⁹ Dz.U. poz. 639 ze zm.

²⁰ Dz.U. poz. 639 ze zm.

²¹ Dz.U. poz. 639 ze zm.

prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz zajęć z wychowawcą.²² Treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego dla tego typu szkół zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego i obejmują obszary takie jak: poznawanie własnych zasobów, świat zawodów i rynek pracy, rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie, planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych.²³ Szkoła, w tym szkoła branżowa I stopnia, ma obowiązek zapewnić każdemu uczniowi posiadającemu orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym z uwagi na niepełnosprawność intelektualną w stopniu lekkim, realizację zaleceń zawartych w tymże orzeczeniu oraz odpowiednie warunki do nauki, sprzęt specjalistyczny i środki dydaktyczne. Jej zadaniem jest także objęcie tychże uczniów zajęciami rewalidacyjnymi, które odpowiednio dostosowane będą do ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych.²⁴ Według ramowych planów nauczania dla szkoły branżowej I stopnia minimalny tygodniowy wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych, w każdym roku szkolnym, to: w oddziale specjalnym – po 10 godzin na oddział oraz w oddziale ogólnodostępnym lub integracyjnym – po 2 godziny na ucznia.²⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach jasno określa także, że z uwagi na występującą u ucznia niepełnosprawność należy objąć go pomocą psychologiczno-pedagogiczną, która w branżowych szkołach I stopnia może być realizowana w formie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.²⁶

Według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. celem kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego jest przygotowanie uczniów do wykonywania pracy zawodowej i aktywnego funkcjonowania na rynku pracy. Podejście do edukacji zawodowej ulega stopniowym przemianom, obecnie wprowadzany jest dualny system kształcenia odpowiadający na potrzeby gospodarki, między innymi poprzez wspólne opracowywanie przez pracodawców i szkoły takich programów nauczania dla zawodów, które będą przydatne przedsiębiorstwom z otoczenia gospodarczego szkoły. Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, w tym branżowe szkoły I stopnia, powinny realizować to kształcenie w oparciu o bliską współpracę z pracodawcami, a praktyczna nauka zawodu powinna odbywać się w możliwie największym wymiarze w rzeczywistych warunkach pracy (u pracodawców), a także w centrach kształcenia zawodowego, warsztatach i pracowniach

²² Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

²³ Dz.U. 2019 poz. 325 - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego

²⁴ Dz.U. z 2020 r. poz. 1309 - Obwieszczenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2020 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym

²⁵ Dz.U. poz. 639 ze zm.

²⁶ Dz.U. z 2020 r. poz. 1280 ze zm.

szkolnych oraz placówkach kształcenia ustawicznego.²⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu określa ponadto, że w branżowych szkołach I stopnia praktyczna nauka zawodu organizowana jest przez szkołę w formie zajęć praktycznych (nie w formie praktyk zawodowych, które obejmują tylko szkoły branżowe II stopnia oraz technika). Zajęcia praktyczne u pracodawców, w tym na zasadach dualnego systemu kształcenia, realizowane są na podstawie: umowy o praktyczną naukę zawodu, zawartej między dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu. Zajęcia praktyczne organizuje się w czasie trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych, jednak w przypadkach uzasadnionych specyfiką danego zawodu, zajęcia te mogą być organizowane także w okresie ferii letnich.²⁸

Według klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego kształcenie zawodowe w branżowych szkołach I stopnia może być realizowane w następujących branżach: audiowizualnej, budowlanej, ceramiczno-szklarskiej, chemicznej, drzewno-meblarskiej, elektroenergetycznej, elektroniczno-mechatronicznej, fryzjersko-kosmetycznej, górniczo-wiertniczej, handlowej, hotelarsko-gastronomiczno-turystycznej, leśnej, mechanicznej, mechaniki precyzyjnej, metalurgicznej, motoryzacyjnej, ogrodniczej, poligraficznej, przemysłu mody, rolno-handlowej, rybackiej, spedycyjno-logistycznej, spożywczej, teleinformatycznej, transportu drogowego, transportu kolejowego, transportu wodnego.²⁹ Dla każdej branży ustanowiona została odrębna podstawa programowa kształcenia w zawodach. Kwalifikacje w zawodzie wyodrębnione w ramach konkretnych zawodów opisane zostały w podstawie programowej kształcenia w zawodach jako zbiór oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych, a także kompetencji personalnych i społecznych, pozwalających na samodzielne wykonywanie zadań zawodowych.³⁰

W przepisach określających klasyfikację kształcenia w zawodach wyodrębnionych zostało siedem zawodów o charakterze pomocniczym, przeznaczonych wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, wśród nich wymienia się: pracownika pomocniczego stolarza, pracownika pomocniczego fryzjera, pracownika pomocniczego gastronomii, pracownika pomocniczego obsługi hotelowej, pracownika pomocniczego mechanika, pracownika pomocniczego ślusarza, pracownika pomocniczego krawca.³¹ Wprowadzenie do kształcenia zawodowego tzw. zawodów pomocniczych miało za zadanie umożliwienie osobom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim uzyskanie

²⁷ Dz.U. poz. 316 ze zm. - Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego

²⁸ Dz.U. 2019 poz. 391- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu

²⁹ Dz.U. poz. 316 ze zm.

³⁰ Dz.U. poz. 316 ze zm.

³¹ Dz.U. poz. 316 ze zm.

realnego zawodu pozwalającego na znalezienie zatrudnienia na rynku pracy oraz uzyskania samodzielności finansowej i autonomii życia.³²

Przepisy zawarte w ustawie o systemie oświaty w brzmieniu obowiązującym od 1 września 2019 r. określają, że warunkiem ukończenia szkoły branżowej I stopnia, poza uzyskaniem pozytywnej końcowej oceny klasyfikacyjnej ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych, jest przystąpienie do egzaminu zawodowego.³³ Egzamin zawodowy stanowi formę oceny poziomu opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności z zakresu jednej kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie. Przeprowadzany jest na podstawie wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego i zgodnie z obowiązującymi przepisami składa się z części pisemnej i praktycznej.³⁴ Warunkiem zdania egzaminu zawodowego i tym samym uzyskania certyfikatu kwalifikacji zawodowej wydanego przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną jest uzyskanie co najmniej 50% możliwych do uzyskania punktów z części pisemnej oraz co najmniej 75% możliwych do uzyskania punktów z części praktycznej.³⁵

Warto przytoczyć tu przykład oparty na doświadczeniach szkół, zawarty w publikacji Teresy Serafin ³⁶, który wskazuje, że w przypadku przygotowania uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim do zawodu ślusarza lub ogrodnika, które to nie mają charakteru pomocniczego, zdawalność egzaminów jest różna („w niektórych latach wynosiła 68%, a w niektórych 0%”), w przeciwieństwie do zdawalności egzaminów uczniów, którzy kształcili się w zawodzie pracownika pomocniczego obsługi hotelowej, gdyż tu zdawalność wynosiła 100%. Analizując powyższy przykład, można wnioskować, że osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, pomimo dostosowania warunków i form, nie są w stanie sprostać wymaganiom stawianym podczas egzaminów w zawodach poza pomocniczych. Niezdanie egzaminu zawodowego, a tym samym nieuzyskanie certyfikatu kwalifikacji zawodowej, ma bezpośredni wpływ na życie jednostki. Brak kwalifikacji zawodowych obniża „atrakcyjność” osoby na rynku pracy, a co za tym idzie, zmniejsza szansę na zatrudnienie.

Wyniki zdawalności egzaminów w zawodach pomocniczych (do których zgodnie z prawem przystępowały jedynie osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim) w nowej formule zawarte w Sprawozdaniu z osiągnięć zdających egzamin zawodowy oraz egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie w 2022 roku opublikowanym przez Centralną Komisję Egzaminacyjną przedstawione zostały w poniższej tabeli.

³² Teresa Serafin, *Kształcenie specjalne w systemie oświaty*, 2021

³³ Dz.U. z 2021 r. poz. 1915 ze zm. - Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 września 2021 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o systemie oświaty

³⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1915 ze zm.

³⁵ Dz.U. z 2021 r. poz. 1915 ze zm.

³⁶ Teresa Serafin, *Kształcenie specjalne w systemie oświaty*, 2021, s. 202

Tabela 1. Zdawalności egzaminów w zawodach pomocniczych w nowej formule w 2022r..

Nazwa zawodu i symbol kwalifikacji	Czas egzaminu	Liczba osób przystępujących do egzaminu			Zdawalność		
		Część pisemna	Część praktyczna	Cały egzamin	Część pisemna	Część praktyczna	Cały egzamin
Pracownik pomocniczy stolarza – DRM.03	Sesja czerwiec-lipiec	20	20	20	80,00%	95,00%	75,00%
Pracownik pomocniczy fryzjera - FRK.02	Sesja czerwiec-lipiec	17	17	17	70,59%	94,12%	70,59%
Pracownik pomocniczy gastronomii -HGT.04	Sesja czerwiec-lipiec	163	163	162	88,34%	99,39%	88,27%
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej – HGT.05	Sesja czerwiec-lipiec	538	536	535	92,75%	99,25%	92,52%
Pracownik pomocniczy mechanika – MEC.06	Sesja czerwiec-lipiec	9	9	9	66,67%	100,00%	66,67%
Pracownik pomocniczy ślusarza – MEC.07	Sesja czerwiec-lipiec	18	18	18	94,44%	100,00%	94,44%

Pracownik pomocniczy krawca – MOD.07	Sesja czerwiec-lipiec	3	3	3	100,00%	100,00%	100,00%
--------------------------------------	-----------------------	---	---	---	---------	---------	---------

Źródło: Opracowano na podstawie Sprawozdania z osiągnięć zdających egzamin zawodowy oraz egzamin potwierdzający kwalifikacje w zawodzie w 2022 roku przygotowane przez Centralną Komisję Egzaminacyjną dostępnego na stronie internetowej: <https://cke.gov.pl/wyniki-egzaminow/egzamin-zawodowy-2/>

Nie odnaleziono rzetelnych danych na temat zdawalności egzaminów osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim w zawodach spoza kręgu zawodów pomocniczych, nie jest możliwe więc zestawienie ich z wyżej zamieszczonymi wynikami.

Branżowe szkoły I stopnia odgrywają kluczową rolę w kształceniu młodzieży z lekką niepełnosprawnością intelektualną, oferując możliwość zdobycia kwalifikacji zawodowych i przygotowania do aktywności na rynku pracy. Podstawowym celem edukacji na tym etapie jest wyposażenie uczniów w umiejętności niezbędne do wykonywania prostych zawodów oraz funkcjonowania w codziennym życiu. System kształcenia zawodowego, oparty na współpracy z pracodawcami i praktycznej nauce zawodu, ma na celu jak najlepsze przygotowanie młodych ludzi do podjęcia pracy.

Mimo wielu przepisów i programów wspierających, uczniowie z lekką niepełnosprawnością intelektualną wciąż napotykają liczne bariery w edukacji i na rynku pracy. Zawody pomocnicze, specjalnie dostosowane do ich możliwości, mają na celu ułatwienie im znalezienia zatrudnienia i osiągnięcie samodzielności finansowej. Jednakże, jak pokazują dane zawarte w pracach badawczych, zdawalność egzaminów zawodowych jest różna, co wpływa na możliwości zatrudnienia tych osób.

Tranzycja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną z edukacji na rynek pracy jest skomplikowanym procesem, w którym kluczową rolę odgrywają rodzice. Wsparcie rodziny i współpraca z instytucjami edukacyjnymi oraz pracodawcami są niezbędne dla skutecznej integracji tych osób na rynku pracy. Autorzy piszą, że "rodzice często pełnią rolę głównych doradców i motywatorów swoich dzieci, pomagając im pokonywać trudności związane z podejmowaniem pracy."³⁷

Rodzice dzieci z niepełnosprawnością intelektualną często stają przed wyzwaniem związanym z przygotowaniem ich do samodzielnego życia zawodowego. Otrębski i Mariańczyk zauważają, że rodzice mogą odczuwać dodatkowe obciążenie, zwłaszcza gdy brakuje wsparcia ze strony instytucji. Pomimo tego, aktywny udział rodziców w życiu

³⁷ Wojciech Otrębski, Katarzyna Mariańczyk, Tranzycja uczniów z niepełnosprawnością intelektualną z edukacji na rynek pracy – perspektywa rodzica

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

zawodowym ich dzieci jest kluczowy, a ich zaangażowanie może znacząco wpływać na sukcesy w zatrudnieniu młodych osób z niepełnosprawnością

Analizując sytuację na rynku pracy, należy również zauważyć, że pomimo różnych inicjatyw, osoby z lekką niepełnosprawnością intelektualną często mają trudności w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia. W Polsce, według raportów PFRON, osoby niepełnosprawne intelektualnie są najmniej aktywną zawodowo grupą wśród wszystkich niepełnosprawnych. Praca zawodowa ma jednak kluczowe znaczenie rehabilitacyjne i społeczne, umożliwiając tym osobom prowadzenie bardziej samodzielnego i satysfakcjonującego życia.

Kształcenie w specjalnych szkołach przysposabiających do pracy.

Szkoły specjalne przysposabiające do pracy to trzyletnie szkoły ponadpodstawowe, przeznaczone wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi.³⁸ W szkołach tych kształcenie realizowane jest w oparciu o programy nauczania uwzględniające obowiązującą podstawę programową kształcenia ogólnego, tj. Podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy.³⁹ Programy nauczania do poszczególnych zajęć edukacyjnych opracowywane są przez nauczyciela lub zespół nauczycieli, a ich zatwierdzenia dokonuje dyrektor placówki.⁴⁰ Ponadto, zgodnie z obowiązującym prawem, dla każdego ucznia opracowuje się Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny.⁴¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym określa, że program ten opracowuje zespół nauczycieli i specjalistów po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniając sformułowane na jej podstawie wnioski oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.⁴²

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy wyodrębnia dwie formy zajęć: zajęcia edukacyjne oraz zajęcia rewalidacyjne. Do zajęć edukacyjnych zalicza się:

- funkcjonowanie osobiste i społeczne,
- zajęcia rozwijające komunikowanie się,
- zajęcia kształtujące kreatywność,
- przysposobienie do pracy,
- wychowanie fizyczne,
- etykę.⁴³

Zajęcia funkcjonowania osobistego i społecznego na tym etapie kształcenia mają za zadanie doskonalić i wzbogacać wiadomości i umiejętności zdobyte na wcześniejszych

³⁸ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

³⁹ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

⁴⁰ Dz.U. z 2021 r. poz. 1915 ze zm.

⁴¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 1082 ze zm.

⁴² Dz.U. z 2020 r. poz. 1309

⁴³ Dz.U. poz. 356 ze zm.

etapach edukacyjnych, m.in. czytanie, pisanie, rozumienie pojęć matematycznych, a także przygotować uczniów do pełnienia różnych ról społecznych, w tym roli pracowniczej oraz rozwijać niezbędne w dorosłości kompetencje.⁴⁴

Zajęcia rozwijające komunikowanie się mają za zadanie wspomagać dalszy rozwój języka i kompetencji komunikacyjnych, w tym także umiejętności porozumiewania się z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji (AAC). Podczas tych zajęć uczeń powinien mieć możliwość zdobywania doświadczeń komunikowania się w szerokim gronie odbiorców, w tym także w instytucjach, punktach usługowych oraz możliwych dla niego miejscach pracy.⁴⁵

Zajęcia kształtujące kreatywność mają służyć dostarczeniu uczniom okazji do twórczego działania, nawiązywaniu pozytywnych relacji z ludźmi, a także motywowaniu do aktywności twórczej. Podczas tych zajęć szczególną uwagę powinno zwracać się na kształtowanie zainteresowań i ujawnianie zdolności artystycznych uczniów, budowanie pozytywnego obrazu samego siebie, wzmacnianie wiary we własne możliwości, ponadto rozwijanie w uczniach postawy ciekawości, otwartości oraz kształtowanie kompetencji związanych z organizowaniem i spędzaniem czasu wolnego.⁴⁶

Przysposobienie do pracy ma na celu przygotowanie uczniów do aktywności przez pracę, a także umożliwienie im nabycia praktycznych umiejętności niezbędnych w różnych dziedzinach pracy oraz kształtowanie kompetencji z obszaru funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym.⁴⁷

Szczegółowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych oraz zajęć rewalidacyjnych zawarty jest w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół⁴⁸ i wygląda on następująco:

1. Tygodniowy wymiar godzin w klasie pierwszej w zakresie obowiązkowych zajęć edukacyjnych:
 - o Funkcjonowanie osobiste i społeczne – 6h,
 - o Zajęcia rozwijające komunikowanie się – 2h,
 - o Zajęcia kształtujące kreatywność – 4h,
 - o Przysposobienie do pracy – 18h,

⁴⁴ Dz.U. poz. 356 ze zm.

⁴⁵ Dz.U. poz. 356 ze zm.

⁴⁶ Dz.U. poz. 356 ze zm.

⁴⁷ Dz.U. poz. 356 ze zm.

⁴⁸ Dz.U. poz. 639 ze zm.

- o Wychowanie fizyczne – 3h.
2. Tygodniowy wymiar godzin w klasie drugiej w zakresie obowiązkowych zajęć edukacyjnych:
- o Funkcjonowanie osobiste i społeczne – 6h,
 - o Zajęcia rozwijające komunikowanie się – 2h,
 - o Zajęcia kształtujące kreatywność – 4h,
 - o Przystosowanie do pracy – 19h,
 - o Wychowanie fizyczne – 3h.
3. Tygodniowy wymiar godzin w klasie trzeciej w zakresie obowiązkowych zajęć edukacyjnych:
- o Funkcjonowanie osobiste i społeczne – 5h,
 - o Zajęcia rozwijające komunikowanie się – 2h,
 - o Zajęcia kształtujące kreatywność – 4h,
 - o Przystosowanie do pracy – 20h,
 - o Wychowanie fizyczne – 3h.
4. Tygodniowy wymiar godzin zajęć rewalidacyjnych dla oddziału klasowego, w klasach od pierwszej do trzeciej, jest jednakowy – 10h.⁴⁹

Zgodnie z ramowym planem nauczania dla szkoły przysposabiającej do pracy, do nieobowiązkowych zajęć edukacyjnych, poza zajęciami rewalidacyjnymi, zalicza się również religię/etykę oraz zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, których wymiar nie został określony.⁵⁰ W szkołach tych nie przewiduje się jednak zajęć z zakresu doradztwa zawodowego.

Doradztwo zawodowe jest niezwykle istotne dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, ponieważ pomaga im w identyfikacji ich mocnych stron, zainteresowań oraz możliwości zawodowych. Brak takich zajęć w szkołach przysposabiających do pracy stanowi znaczącą lukę w systemie edukacji, ponieważ młodzież ta często potrzebuje dodatkowego

⁴⁹ Dz.U. poz. 639 ze zm.

⁵⁰ Dz.U. poz. 639 ze zm.

wsparcia w planowaniu swojej przyszłej kariery zawodowej. Doradztwo zawodowe mogłoby również wspierać rodziców w procesie przygotowywania dzieci do wejścia na rynek pracy, oferując konkretne informacje na temat możliwości zatrudnienia oraz pomoc w nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi pracodawcami. Działania te są kluczowe, aby młodzież z niepełnosprawnością intelektualną mogła osiągnąć samodzielność i zintegrować się ze społeczeństwem.

W przypadku uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, klasyfikacja śródroczna i roczna odbywa się z uwzględnieniem indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego (IPET). Oceny końcowe z zajęć edukacyjnych oraz zachowania są ustalane zgodnie z przepisami określonymi w art. 44zb. Bieżące, śródroczne, roczne i końcowe oceny klasyfikacyjne z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, jak również zajęć wymienionych w przepisach art. 13 ust. 3, oraz oceny zachowania dla:

1. uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym,
2. uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawności sprzężone, uczęszczających do szkół, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 lit. d ustawy - Prawo oświatowe, są ocenami opisowymi. Decyzję o promocji do klasy programowo wyższej dla uczniów z umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną podejmuje rada pedagogiczna, biorąc pod uwagę ustalenia zawarte w IPET, zgodnie z art. 127 ust. 3 ustawy - Prawo oświatowe⁵¹

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkół specjalnych przysposabiających do pracy dla uczniów z umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną oraz uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi wskazuje, że nadrzędnym celem edukacji tej grupy uczniów jest "efektywne przygotowanie uczniów do dorosłości, w tym praktyczne przysposobienie do podjęcia zatrudnienia na otwartym/chronionym rynku pracy".⁵² Kluczowe jest również poszerzanie ich kompetencji osobistych, społecznych i komunikacyjnych, umożliwiające doświadczenie i rozumienie sytuacji związanych z dorosłym życiem. Programy mają na celu przygotowanie uczniów do zatrudnienia wspomaganego lub innej formy zatrudnienia, albo do efektywnego funkcjonowania w dziennych placówkach aktywności dla dorosłych, integrując ich maksymalnie z innymi członkami społeczności lokalnej. Istotne jest również przygotowanie uczniów do samodzielnego lub grupowego mieszkania, w tym w mieszkalnictwie wspomaganym i chronionym.

⁵¹ Dz.U. z 2021 r. poz. 1915 ze zm.

⁵² Dz.U. 2017 poz. 356 ze zm., s. 293

Zgodnie z ramowym planem nauczania dla szkoły przysposabiającej do pracy, do nieobowiązkowych zajęć edukacyjnych, poza zajęciami rewalidacyjnymi, zalicza się również religię/etykę oraz zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, których wymiar nie został określony.⁵³ W szkołach tych nie przewiduje się jednak zajęć z zakresu doradztwa zawodowego.

Doradztwo zawodowe jest niezwykle istotne dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, ponieważ pomaga im w identyfikacji ich mocnych stron, zainteresowań oraz możliwości zawodowych. Brak takich zajęć w szkołach przysposabiających do pracy stanowi znaczącą lukę w systemie edukacji, ponieważ młodzież ta często potrzebuje dodatkowego wsparcia w planowaniu swojej przyszłej kariery zawodowej. Doradztwo zawodowe mogłoby również wspierać rodziców w procesie przygotowywania dzieci do wejścia na rynek pracy, oferując konkretne informacje na temat możliwości zatrudnienia oraz pomoc w nawiązywaniu kontaktów z potencjalnymi pracodawcami. Działania te są kluczowe, aby młodzież z niepełnosprawnością intelektualną mogła osiągnąć samodzielność i zintegrować się ze społeczeństwem.

⁵³ Dz.U. 2019 poz. 639 ze zm.

Kształcenie w Szkole Specjalnej Przystosabiającej do Pracy w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Sosnowcu

Szkoła Specjalna Przystosabiająca do Pracy funkcjonująca w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Sosnowcu jest publiczną szkołą ponadpodstawową, kształcąca młodzież z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Szkoła posiada dwie siedziby: przy ul. Franciszkańskiej 5a oraz przy ul. Wojska Polskiego 86 w Sosnowcu. Działalność edukacyjna tej szkoły jest określona przez Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne, Program Wychowawczo-Profilaktyczny Szkoły oraz Programy Przystosobienia do Pracy opracowane dla poszczególnych oddziałów.

Indywidualne Programy Edukacyjno-Terapeutyczne (IPET) są kluczowym elementem kształcenia w tej szkole, dostosowującym proces nauczania do specyficznych potrzeb i możliwości każdego ucznia. Programy te są opracowywane przez nauczycieli i specjalistów, którzy na podstawie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia tworzą plany edukacyjne i terapeutyczne.

Program Wychowawczo-Profilaktyczny Szkoły integruje różne działania mające na celu wsparcie rozwoju emocjonalnego, społecznego i moralnego uczniów. Działania te są ukierunkowane na rozwijanie umiejętności interpersonalnych, samodzielności oraz odpowiedzialności za swoje zachowanie.

Programy Przystosobienia do Pracy w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Sosnowcu są dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Obejmują one zarówno teoretyczne, jak i praktyczne zajęcia, które przygotowują młodzież do podjęcia pracy zawodowej. Zajęcia praktyczne są prowadzone w różnych pracowniach, takich jak pracownia krawiecka, ogrodnicza, kulinarna, oraz w pracowniach technicznych, co pozwala uczniom na zdobycie konkretnych umiejętności zawodowych.

Projekt AION - wspieranie rozwoju kompetencji zawodowych

W ramach projektu AION, finansowanego z Funduszy EOG, w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Sosnowcu utworzono nowoczesne pracownie wspierające rozwój kompetencji zawodowych uczniów. Pracownie te zostały zaprojektowane tak, aby realistycznie odzwierciedlały warunki pracy, co jest kluczowe dla efektywnej nauki osób niepełnosprawnością intelektualną, które często potrzebują nauczania w przestrzeniach odpowiadających rzeczywistym warunkom zawodowym.

Pracownia prac porządkowych, obsługi hotelowej i dozorczy

Jedna z pracowni symuluje pokój hotelowy z pełnym wyposażeniem, takim jak łóżko, pościel, szafa i dywan, oraz stanowisko dozorczy budynku, wyposażone w profesjonalny sprzęt do wykonywania prac porządkowych wewnątrz i na zewnątrz. Obejmuje to utrzymanie czystości w przestrzeniach przemysłowych, parkingach oraz ręczną myjnię samochodową z zapleczem. Dzięki takiej pracowni uczniowie mogą zdobywać umiejętności praktyczne w środowisku zbliżonym do rzeczywistego miejsca pracy.

Pracownia pomocy kuchenno-piekarniczej

Osoby z niepełnosprawnością intelektualną często potrzebują nauki w realistycznych warunkach, aby skutecznie przyswajać umiejętności. W związku z tym utworzono dwie pracownie symulujące piekarnię oraz kuchnię gastronomiczną/przetwórstwo owoców i warzyw. Piekarnia jest wyposażona w przemysłowy piec do pieczenia chleba, mikser planetarny oraz podstawowy sprzęt gastronomiczny, w tym urządzenia do tłoczenia oleju, pakowarkę próżniową i zestaw do wrażenia serów. Takie pracownie umożliwiają uczniom zdobycie praktycznych umiejętności w przygotowywaniu i przetwarzaniu żywności.

Pracownia pomocnika ogólnobudowlanego oraz pomocnika w małej produkcji i usługach

Pracownia ogólnobudowlana została wyposażona do treningu umiejętności na stanowisko pomocnika budowlanego/warsztatowego. Sprzęt dzieli się na dwie kategorie: pierwsza obejmuje prace zewnętrzne, takie jak brukarskie, murarskie, tynkarskie, ziemne, ciesielskie oraz ociepleniowe. Druga koncentruje się na pracach wewnętrznych, takich jak prace wykończeniowe, stolarskie, ślusarskie i mechaniczne. Dodatkowo, zakupiono ploter CO2, który umożliwia precyzyjne wykonanie elementów na wymiar.

Pracownia pomocnika ogrodnika i dozorczy terenów zielonych

Pracownia pomocy ogrodniczej i dozorczy terenów zielonych została wyposażona w sprzęt do utrzymania terenów zielonych oraz domek ogrodnika. Organizacja tej przestrzeni została zaprojektowana tak, aby maksymalnie odpowiadała realnym warunkom pracy ogrodnika i dozorczy terenów zielonych. Wyposażona jest we wszystkie niezbędne narzędzia, takie jak grabie, szczotki, taczki, sekatory, dmuchawy do liści i inne.

Pracownia pracownika linii produkcyjnej/montażowej

Pracownia odpowiadająca linii produkcyjnej prostych przedmiotów, takich jak skręcanie długopisów, składanie opakowań i elementów prostych maszyn. Pracownia jest wyposażona w odpowiednie materiały treningowe i sprzęt, co umożliwia uczniom, w szczególności tym najniżej funkcjonującym, naukę powtarzających się prostych sekwencji czynności.

Pracownia pracownika gospodarczego w gospodarstwie uprawnym/rolnym

Utworzono również pracownię odtwarzającą warunki pracy w gospodarstwie rolnym. Wykorzystuje ona duży teren zielony w obrębie miejskiego ogrodu polisensorycznego. Pracownia jest wyposażona w narzędzia do małej produkcji rolnej i szklarniowej, w tym traktor z osprzętem. W szkole przy ul. Wojska Polskiego stanęła szklarnia z donicami, w których uprawiane są rośliny od ziarenka.

Pracownia opiekuna zwierząt domowych

Pracownia ta jest wyposażona do treningu umiejętności opieki nad zwierzętami domowymi, co jest szczególnie istotne w kontekście wsparcia osób starszych w codziennych obowiązkach związanych z ich pupilami. To kolejne stanowisko pracy dostosowane do predyspozycji i możliwości osób z niepełnosprawnością intelektualną, które cieszy się rosnącym zapotrzebowaniem na rynku pracy.

Utworzenie tych specjalistycznych pracowni w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Sosnowcu jest krokiem milowym w edukacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną. Realistyczne symulacje miejsc pracy pozwalają uczniom zdobywać praktyczne umiejętności w warunkach zbliżonych do rzeczywistych, co znacząco zwiększa ich szanse na skuteczne wejście na rynek pracy. Dzięki projektowi AION, uczniowie zyskują nie tylko wiedzę teoretyczną, ale przede wszystkim praktyczne doświadczenie, które jest kluczowe w procesie ich integracji zawodowej i społecznej.

Edukacja zawodowa dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce jest obszarem wymagającym szczególnej uwagi i wsparcia. Mimo istniejących przepisów i programów edukacyjnych, wciąż istnieje wiele wyzwań, które ograniczają dostęp i możliwości uczniów z niepełnosprawnością intelektualną do pełnego uczestnictwa w życiu zawodowym.

Projekt AION w Zespole Szkół Specjalnych Nr 4 w Sosnowcu jest przykładem efektywnego podejścia do kształcenia zawodowego uczniów z niepełnosprawnością intelektualną. Utworzenie specjalistycznych pracowni, które realistycznie odzwierciedlają warunki pracy, pozwala uczniom zdobywać praktyczne umiejętności w bezpiecznym i wspierającym środowisku. Pracownie te, obejmujące różne dziedziny zawodowe, takie jak obsługa hotelowa, kuchnia gastronomiczna, prace budowlane, ogrodnictwo, linia produkcyjna oraz opieka nad zwierzętami, są kluczowym elementem przygotowania młodzieży do samodzielnego życia i pracy.

Doradztwo zawodowe, choć nieobecne w programie szkół przysposabiających do pracy, jest niezwykle ważnym elementem wspierania uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w planowaniu i realizowaniu ich ścieżki zawodowej. Brak takich zajęć stanowi poważną lukę, którą należy wypełnić, aby zapewnić młodzieży lepsze przygotowanie do rynku pracy. Wsparcie ze strony doradców zawodowych, którzy mogą pomóc uczniom w identyfikacji ich mocnych stron, zainteresowań oraz możliwości zawodowych, jest niezbędne.

Rodzice odgrywają kluczową rolę w procesie przejścia z edukacji na rynek pracy. Ich zaangażowanie i wsparcie są nieocenione, szczególnie w kontekście pomocy w pokonywaniu barier i trudności, jakie napotykają ich dzieci. Współpraca rodziców z instytucjami edukacyjnymi oraz pracodawcami może znacząco przyczynić się do sukcesu zawodowego młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

Warto również zauważyć, że pomimo różnych inicjatyw i programów wsparcia, osoby z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce wciąż napotykają trudności w znalezieniu odpowiedniego zatrudnienia. Statystyki pokazują, że są one jedną z najmniej aktywnych zawodowo grup osób niepełnosprawnych. W związku z tym, istnieje potrzeba dalszych działań na rzecz integracji zawodowej tych osób, w tym rozwijania programów kształcenia zawodowego i zwiększania świadomości pracodawców na temat korzyści płynących z zatrudniania osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Projekt AION oraz inne podobne inicjatywy pokazują, że możliwe jest stworzenie efektywnego systemu kształcenia zawodowego dla osób z niepełnosprawnością

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

intelektualną, który umożliwia im zdobycie realnych kompetencji zawodowych i zwiększa ich szanse na rynku pracy. Wsparcie systemowe, zaangażowanie rodziców oraz współpraca z pracodawcami są kluczowymi elementami, które mogą przyczynić się do poprawy sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce.

Wnioski płynące z analizy edukacji zawodowej osób z niepełnosprawnością intelektualną wskazują na konieczność dalszych reform i wsparcia. Zapewnienie odpowiednich warunków do nauki, rozwijanie praktycznych umiejętności w realistycznych warunkach oraz systematyczne doradztwo zawodowe są niezbędne do tego, aby młodzież z niepełnosprawnością intelektualną mogła osiągnąć pełnię swojego potencjału zawodowego i społecznego.